

## Ekonomске cene in prosta prodaja

Vprašanje cen dela nekaterim našim podjetjem težave, ker ne vedo, kako se je glede konkretne cene ravnati. Nekatera podjetja so se vedno mišljenja, da se morajo pogoditi po ceni, ki jo njih predlaga prodajalec. Tako mišljenje ni v skladu z načelom, ki ga postavljamo za temelj pri trgovanju, namreč zakon ponudbe in povpraševanja, marveč je ostanek svoječasniš cenotnih cen itd. in dokazuje, da podjetja s takšnim ravnanjem se niso pravilno doješla smisla novih gospodarskih ukrepov.

Podjetja niso več upravno sposobna, da le sprejemajo obveznosti, tržne pogoje in cene po volji nekoga tretjega, nego se sama na trgu pogodijo o pogojih in ceni kupoprodaje. Zakon ponudbe in povpraševanja odloča o tem, ali podjetje uspe doseči višjo ali nižjo ceno v konkretnem kupoprodajnem poslu. Prav v tem je tudi bistvo sprostitve gospodarstva v smislu proste prodaje, da se vsako podjetje za sebe bori za čim boljše prodajo svojih proizvodov. Čim višja je proizvodna cena, čim nižji so stroški, čim večja je korist, čim večja je upadajoča kupoprodajna cena, čim nižja je cena, čim večja je korist. Kjer svobodno nastopa prodajalec kot ponudilec blaga in kupec kot povpraševalec po blagu, imenujemo ekonomsko ceno, ker se ustanovlja po ekonomskih pogojih prodajalca in kupca ter trga samega.

Od ekonomskih cen, ki se ustanovljajo na trgu, je treba ločiti ekonomske cene nekaterim surovinam in polizdelkom, ki se bodo formalno odredile administrativno.

Med tem ko se opušta vrsto administrativnih ukrepov v podstupu gospodarstva in se omogoča svobodnejše delovanje ekonomskih zakonov ponudbe in povpraševanja, mora biti sicer na ključnih točkah preprečiti anarchično delovanje teh zakonov in usmeriti njihovo delovanje, da se dosežejo planirani blagovno-darjni pogoji. Zaradi tega je treba, da cene nekaterim osnovnim surovinam in nekaterim polizdelkom v naši družbi gospodarski stvarnosti določijo oblastni organi. Cene vsem drugim proizvodom postopajmo področja sama na podlagi ponudbe in povpraševanja.

Ker dobiva Istrsko okrožje pretežno del materiala iz Jugoslavije, velja tozadevno stališče tudi za naša gospodarska podjetja. Jugoslavija je za pristopila k rešitvi tega vprašanja. Pred časom je bil v jugoslovanskih časopisih objavljen predlog o ekonomskih cenah surovinam in polizdelkom in dan v diskusijo. Po tem predlogu se administrativno določijo cene električne energije, premoga, nafte, naftnih izdelkov, železa, raznim drugim su-

rovnam, nekaterim kislinam, nekaterim lesnim izdelkom, nekaterim tekstilnim surovinam in polizdelkom, nekaterim surovinam in polizdelkom usnjarske industrije, nekaterim živilom (sladkorju, olju) itd.

Toda te cene niso več stare cenotne ali kakšne druge oblasti sodobne cene, marveč so rezultat konkretnega računa stroškov proizvodnje, upoštevajoč izdelavne plače, amortizacijo, ki omogoča normalno zamenjavo proizvodnih sredstev, družbeni prispevek, ki predstavlja minimalno obveznost proizvajalca nasproti državi, in druge režijske stroške, ki jih treba pri računih cene upoštevati. Ker te cene temeljijo na dejanskih stroških proizvodnje, so te cene odraz resnične gospodarske stanja in jih zato — enako kot druge na trgu formirane cene — imenujemo ekonomske cene, le da imajo te cene posebno vlogo v celotnem sistemu tržnih cen.

S temi ekonomskimi cenami surovinam in polizdelkom se mora dojeti tako delitev narodnega dohodka, da se največji, ekonomsko opravičen del akumulacije zagotovi na surovinah in na polizdelkih. Istočasno pa morajo te ekonomske cene omogočiti realizacijo planiranih zneskov akumulacije na končnih proizvodih v okviru planiranih cen v blagovno — denarni bilanci za 1952. leto. Ekonomske cene surovinam in polizdelkom se v glavnem prilagajajo obstoječemu stanju v blagovni izmenjavi in imajo namen pospeševati nadaljnjo stabilizacijo cen.

Toda te ekonomske cene surovinam in polizdelkom je treba smatrati kot osnovne cene, po katerih se bodo določevale posamezne individualne cene glede na dimenzijo, kakovost in druge pogoje, in sicer na podlagi tehnične cenika, ki ga bo izdelala uprava za cene pri ministrstvu za finance FLRJ.

Ekonomske cene imajo za naša nadaljnja gospodarska razvoja odločen pomen. Preko njih se konkretno vpliva na pravilno formiranje prodajnih cen vseh industrijskih proizvodov in s tem tudi posredno na formiranje cen kmetijskim proizvodom. Obenem imajo obravnavane ekonomske cene tudi svoj širši pomen, da na eni strani vzpostavljajo na večjo proizvodno deficitnih surovin in na izvoz odvisnih surovin domače proizvodnje, a da na drugi strani vzpostavijo pravilno razmerje dinarja nasproti tujim valutam.

Posebnost teh cen nasproti dosežanim je, da veljajo praviloma na kladnem postaja. Predvidoma stopijo v veljavo že s 1. januarjem 1952. leta.

Na v diskusijo predložene ekonomske cene surovinam in polizdelkom so morala jugoslovanska podjetja do 20. decembra 1951. dati svoje pripombe. Potrebno je, da se tudi gospodarska podjetja in ustanove v Istrskem okrožju zanimajo za te ekonomske cene in da s konkretnim računom ugotovijo, kakšen vpliv bodo predložene ekonomske cene surovinam in polizdelkom imele na njihovo proizvodnjo in na cene njihovih proizvodov. Računati je treba z dejstvom, da se bodo naša podjetja s 1. januarjem vrhlojnega leta oskrbovala s surovinami in polizdelki, ki so jugoslovanskega izvora, po novih ekonomskih cenah. Zato je dolžnost gospodarskih podjetij in ustanov, ki uporabljajo ta material, a to so skoro vsa podjetja in ustanove, da čimprej izvedejo nove kalkulacije in podzamejajo potrebne ukrepe.

## Nekaj besed V SLOVO

To je številko preneha izhajati Istrski tednik. V dveh letih izhajanja si je pridobil širok krog bralcev in sodelavcev ter je popolnoma upravičeno zaupanje našega ljudstva v svoj časopis kot mobilizatorja in dobrega informatorja. Dve leti je list izražal vse težaje Istrskega ljudstva in bil vreden izraz volje našega delovnega ljudstva, da dokončno odpravi sledove velikih krivic, ki jih je pustilo pri nas več desetletij trajajoče suženstvo in izkoriščanje italijanskih mogulov in fašistov. Obenem je list izražal odločno zahtevo, da mednarodni krogi upoštevajo neomajno voljo istrskega ljudstva, da si samo kroji svojo usodo in da si svobodno izbere pot, po kateri bo hodilo. To svojo voljo je naše ljudstvo nedvoumno dokazalo in jo dokazuje z dneva v dan, ko gradi sebi in svojim otrokom lepšo bodočnost. Za zahtevo se izraža v trdni odločnosti po priključitvi k svoji socialistični domovini — svobodni Jugoslaviji.

V tem je tudi list svoje opravil in verno sledil v dveh letih izhajanja vsemu življenju našega ljudstva.

Veliki uspehi naših delovnih ljudi na vseh področjih družbene dejavnosti vselej veljajo naše koncu in skupno domovino. O njih piše v dovoljni meri tudi naš centralni tisk, zato je tudi izhajanje ožjega lokalnega glasila odveč, ker naši ljudje težijo predvsem za novicami iz naše širše domovine, da vidijo, kako žive drugod in da svoje delo uskladijo in izkoristijo bogate delovne izkušnje iz vseh področij pri predlovi naše domovine. O tem piše naš vodilni časopis: Ljudska pravica, Slovenski poročevalci in Ljubljanski dnevnik. Zato tudi vabimo naše bralce in ljubitelje, da v čimvečjem številu sežejo po njih.

Z novim letom pa bo začel v Koprniku izhajati nov, bogat in ilustriran tednik »Slovenski Jadrani«, ki bo povezoval v borbi za usrešitev težej pot izgradnje lepše bodočnosti in čuvanja pridobitve naše slavne Narodnoosvobodilne borbe neodrejene brate z brati v svobodni domovini. Poleg tega bo list prinašal najrazličnejše zanimivosti iz domovine in iz sveta, črtice, novice in romane v slikah, vesti iz kulturno — prosvetnega življenja, kmetijske članke in gospodarske vesti ter posebno stran za naše žene, matere in gosposjine.

Vabimo vse ljubitelje našega lista, da ostanejo zvesti novemu listu in da kroz bralcev in sodelavcev se razširijo.

Uredništvo Istrskega tednika se ob koncu izhajanja lista zahvaljuje vsem svojim bralcem za pozornost in vsem sodelavcem za pomoč ter želi vsem skupaj srečno in uspešno polno novo leto.

## MARŠAL TITO JE GOVORIL NA PROSLAVI 10-LETNICE JLA V BEOGRADU

### JUGOSLOVANSKA LJUDSKA ARMADA - ČUVAR NAŠE SVOBODE IN NEODVISNOSTI TER GRADITELJ SOCIALIZMA

Na slavnosti proslavi na predvečer desete obletnice Jugoslovanske ljudske armade v Beogradu je govoril vrhovni komandant JLA in minister narodne obrambe maršal Jugoslavije Josip Broz Tito, ki je v svojem govoru med drugim poudaril, da bodo pripadniki armade vedno zvesti čuvarji naših narodov, njihovih pridobitev v ljudski revoluciji in mirne izgradnje socialistične bodočnosti ter so pripravljani za to priliti tudi zadnjo kapljo krvi, toda vedno v obrambo socialistične domovine. Naj veča ushi tisti, ki je poudaril maršal Tito, sli iz kakršnih koli razlogov obrakejuje našo armado, da naša armada ni zamudila niti trenutka za svoje svobodno in izpolnjevanje, da se globoko zaveda svojih nalog, pa tudi svojih možnosti ter sposobnosti v vojaški veščini.

Maršal Tito je dalje dejal, da je globoko prepričan, da bo naša armada mogla in znala storiti vse, da ohrani mirno graditve socializma — ter da bodo tudi naši narodi zastavili vse sile, da bi oskrbeli svojo armado kot budnega čuvarja mirnega življenja in graditve srečnejše bodočnosti z vsemi potrebnimi sredstvi za borbo, da bi tako čim lažje izpolnila svoje poslanstvo. »To bo lahko storila,« je dejal maršal Tito, »saj je revolucionarna armada, ki ima nalogo varovati in brati

revolucionarne pridobitve, izbeževanje v osvobodilni vojni. To bo lahko storila, ker so njeni vodilni kadri prekaljeni v štiriletni teški borbi in imajo bogate vojaške izkušnje. Vojski in politični voditelji naše armade so vzgojeni in se še dalje vzgajajo v duhu najnaprednejše znanstvene misli o družbi, v duhu nauka marksizma-leninizma. Takiška armada ne more biti tisto orožje za zasužnjevanje kogar koli ali za ogrožanje neodvisnosti in svobode kogar koli. Toda takšna armada je nepremagljiva prav zato, ker se zaveda svoje revolucionarne vloge čuvarja socialistične države.

Ko je maršal Tito dejal, da moramo biti budni v obrambi svoje neodvisnosti, predvsem danes, ko je Jugoslavija predmet stalnih provokacij in groženj, je poudaril poizkuse morebitnih napadateljev, da bi razbili enotnost našega ljudstva. Obtožil je komunistične države, ki si prizadevajo usmeriti v Jugoslovijski peti kolono. V tem je torej glavni vzrok takšnega pojava, da se bore dolžnost vseh državljanov, je podaril maršal Tito, »da ne podcenjujejo niti enega, ki se bori, da bi država ne doživela nove krizne zgodovine.

Maršal Tito je zatem odgovoril tistim, ki obrakejuje Jugoslovansko ljudsko armado kot vojsko gveril-

cev, ki da so sposobni vojskovati se samo v bosanskih hribih: »Danes to trdovratno propagirajo tudi nekateri italijanski vojski in častniški krogi; toda tem ni mogoče zameriti, ker pač vedo, zakaj se jezijo. Ti ljudje imajo slabe spomine iz časa okupacije, danes pa razen tega tudi druge račune. Toda mnogo bolj čudno je, da se tudi v drugih državah najdejo časopisi s takšnimi in še bolj žaljivimi članki o naši armadi, kakor naprimer tisti dnevi »MENCHESTER GUARDIAN«, ki je 7. decembra prinesel članek z žaljivo vsebino o naši armadi, o naših narodih in njihovi nesposobnosti. Vojaški dopisniki iz Beograda, ki uživa našo gostoljubnost, je avtor tega članka. V odgovor lažnim vestem »Menchester Guardian« je maršal Tito rekel, da je gospod dopisnik pozabil, kako je naša četrta armada spomlad 1945. napravila bliskovit prodor od Kaina v Dalmacijo ter s tanki in topovi, potem ko je prehodila najtežji teren, čez Liko, Gorski Kotor in Snežnik, v Istri na območju Reke zgradila cel nemški korpus pod poveljstvom generala Kueblerja in 1. maja 1945 zavrata Trst. In dalje, kako so enote JA s tanki in topovi napredovale v sremških ravninah in sklozi bosanske gore, ko so gonile kunišnje in nemške čete in da so na koncu te okupatorske

bratov. Tito in proglasil borbo in skupnost teh junakov. S I. proletarske brigade in ji predal v roke rdečo proletarsko zastavo, da jo položajo ponesaja v borbe in zmage, da pod njo dvigajo ljudstvo na vstajo.

Borci in voditelji I. proletarske brigade so pozdravili govor tov. Jovanoviča z dolgotrajnim posknejanjem. Tito, Jugoslovanski ljudski armadi I. proletarski brigadi. Zatem je govoril tudi generalmajor Peter Stante.

Kakor v Koprnu tako so tudi v večjih središčih in mestih našega okrožja slavnostno proslavili 10-letnico JLA. V Piranu je bila na večer slavnostna manifestacija, na kateri so poleg pripadnikov vojske bili tudi številni prebivalci mesta. Govoril, v katerih je bila podtržena pomembnost tega zgodovinskega dne, je bila slavnostna akademija, na kateri so poleg drugih nastopili gojenci Pomorskega tehnikuma z raznimi narodnimi pesmi in recitacijami.

Na dan JLA zjutraj pa so gojenci italijanskih in slovenskih šol v Piranu ponesli štubo enot Jugoslovanske armade v Portorožu. Naslednji dan 22. decembra je bila na koprskem stadionu vojaška slavnost. Med navzočosti slavnih gostov, med katerimi so bili član politbiroja CK KPJ tov. Fran Leskošek in drugi višji oficirji JLA, je bil tu pregled garnizona JLA mesta Koprna. Tov. Leskošek je ob tej priložnosti pozdravil oficirje, podoficirje in vojske v imenu CK KPJ in vlade LR Slovenije, poudarjaljo slavne tradicije NOB in vlogo enot naše armade v našem okrožju za obrambo naše neodvisnosti in mirne socialistične graditve.

Borce, podoficirje in oficirje je pozdravil in jim čestil k 10. letnici v imenu ministrstva narodne obrambe in starih borev tudi generalni poročnik Vaso Jovanovič, ki je tudi imel krajiš govor. Najprej je govoril o pomenu I. proletarske brigade in med ostalimi rekel: »Toda, 1951. leta se je ustrojila v Rudem skupina mladincev in mladink, ljudi srednjih let in starih ljudi. Občelani so bili v različne uniforme, slabi obuti, različno oboroženi, nekdo je imel opako, a vsi so imeli malo nabojev. Vse to na njih ni bilo veliko vredno. Toda v njih — v vsakomur od njih, je bilo veliko ljudsko srce pripravljeno da do zadnje kapljice krvi se bori za svobodo, za svoje življenje, za Partijo.«

Pred takim strojem je stal 22. decembra 1945. leta. V istih dneh je bila v Koprnu slavnostna akademija, na kateri so poleg drugih nastopili gojenci Pomorskega tehnikuma z raznimi narodnimi pesmi in recitacijami.

Na dan JLA zjutraj pa so gojenci italijanskih in slovenskih šol v Piranu ponesli štubo enot Jugoslovanske armade v Portorožu. Naslednji dan 22. decembra je bila na koprskem stadionu vojaška slavnost. Med navzočosti slavnih gostov, med katerimi so bili član politbiroja CK KPJ tov. Fran Leskošek in drugi višji oficirji JLA, je bil tu pregled garnizona JLA mesta Koprna. Tov. Leskošek je ob tej priložnosti pozdravil oficirje, podoficirje in vojske v imenu CK KPJ in vlade LR Slovenije, poudarjaljo slavne tradicije NOB in vlogo enot naše armade v našem okrožju za obrambo naše neodvisnosti in mirne socialistične graditve.

Glavni uspeh v prvem delu zasedanja je bil sporazum med zahtevnimi državami in Sovjetsko zvezo, da bodo sodelovale v novi komisiji Združenih narodov za razorožitev.

Na prvem delu zasedanja je bil tudi vreden sprejem jugoslovanske resolucije v zvezi z njeno pritožbo proti sovražnim dejanjem Sovjetske zveze in njenih satelitov proti Jugoslaviji. Resolucija poziva prizadele države, naj uredijo svoje medsebojne odnose in poravnajo spore v skladu z listino Organizacije združenih narodov ter naj poravnajo obojne spore s pomočjo mešanih komisij ali pa na drug mirnoluben način.

Sprejem te resolucije je nova potrditev, da vse mirolni svet obsaja sovjetske napadalne metode, obenem pa veliko priznanje in za-

ne izjave, kažejo dovolj zgornjo ne to, da si zamišljajo Italijanski iredentisti za ameriške dolarje dobavljeno orožje le kot sredstvo ustrojanja svojih sosedov. Kažejo tudi, da je politična miselnost italijanske mešanice družbe ostala ravno tako nemoralna kakor je bila po ranjkih ducejem.

S takimi napovedmi se pa De Gasperijeva vladavina zama obrata na ostali svet, da bi ji dovolil ostreti se neprijetnih dolob mirne pogodbe, ker bi njena politična oborožitev le pripomogla k povečanju sedanje negotovosti in nemira v svetu, nemože k okrepljenju miru, kakor si zamišljajo drezivljivi Američani.

Ceprav so izgledli prav majhni, vendar le nismo opustili upanja, da bodo sovinstični krogi pri naših sosedih pod pritiskom časa in razmer končno le prišli do tega, da je imperializem preživela vega, ki nima več v svetu, razen v Sovjetski zvezi, pristaje kaj šele obževalcev. Prej ali slej bodo spoznali politično in moralno vrednost gesla »tutajga nočemo« s čemer bodo povansko italijanskih odnosovalev po dane osnove za ureditev jugoslovanskih mednarodne pravičnosti in ne želja majhne skupine ljudi, ki živi od metanja sovraštva med dvema narodoma, navezana drug na drugega. V upanju, da bo do tega prišlo v kaj kratkem času stopamo vedro čez prg starega leta.

## Proslave ob 10-letnici JLA v našem okrožju

Po vsem okrožju so proslavili 10-letnico ustanovitve Jugoslovanske ljudske armade. V Koprnu se je na večer 22. decembra zbrala množica s predstavniki oblasti, množičnih organizacij, med temi tudi predstavniki Jugoslovanske armade generalni poročnik Vaso Jovanovič, pisatelj Cedomir Minderović, ki je bil med borbo član štaba I. proletarske brigade, kakor tudi komandant Vojske uprave JLA Miloš Stamatović, predsednik IO IOLO Julij Beltram in drugi.

V govoru, ki ga je imel podpolkovnik Vlado Bajič je bil poudarjen pomen zgodovinskega dne 22. decembra 1941, ko so bili v Rudem z ustanovitvijo I. proletarske brigade postavljeni temelji današnje Jugoslovanske ljudske armade. Ta

brigada je bila obenem prva večja vojaška formacija v osrčju Evrope, ki se je uprla nadmočnemu sovražniku, ki je bil takrat zasedel skoraj vso Evropo.

Slavna je pot, ki jo je prehodila I. proletarska brigada. Od 22. decembra 1941 do osvoboditve je premagala nacističnega okupatorja in pri tem zaplenila 71.830 pušk, 1.683 bistrostrel, 1422 težkih in lahkih mitraljezov, 45 protivzračnih mitraljezov, 532 težkih topov, 191 topov, 720 železniških vagonov, 12 lokomotiv; 120 radiododajnikov in velike količine streljiva ter druge materiale.

Danes je ta vojaška formacija skupno z ostalimi enotami Jugoslovanske ljudske armade budni čuvare naše svobode in neodvisnosti. Govoril, v katerih je bila podtržena pomembnost tega zgodovinskega dne, je bila slavnostna akademija, na kateri so poleg drugih nastopili gojenci Pomorskega tehnikuma z raznimi narodnimi pesmi in recitacijami.

Naslednji dan 22. decembra je bila na koprskem stadionu vojaška slavnost. Med navzočosti slavnih gostov, med katerimi so bili član politbiroja CK KPJ tov. Fran Leskošek in drugi višji oficirji JLA, je bil tu pregled garnizona JLA mesta Koprna. Tov. Leskošek je ob tej priložnosti pozdravil oficirje, podoficirje in vojske v imenu CK KPJ in vlade LR Slovenije, poudarjaljo slavne tradicije NOB in vlogo enot naše armade v našem okrožju za obrambo naše neodvisnosti in mirne socialistične graditve.

Borce, podoficirje in oficirje je pozdravil in jim čestil k 10. letnici v imenu ministrstva narodne obrambe in starih borev tudi generalni poročnik Vaso Jovanovič, ki je tudi imel krajiš govor. Najprej je govoril o pomenu I. proletarske brigade in med ostalimi rekel: »Toda, 1951. leta se je ustrojila v Rudem skupina mladincev in mladink, ljudi srednjih let in starih ljudi. Občelani so bili v različne uniforme, slabi obuti, različno oboroženi, nekdo je imel opako, a vsi so imeli malo nabojev. Vse to na njih ni bilo veliko vredno. Toda v njih — v vsakomur od njih, je bilo veliko ljudsko srce pripravljeno da do zadnje kapljice krvi se bori za svobodo, za svoje življenje, za Partijo.«

Pred takim strojem je stal 22. decembra 1945. leta. V istih dneh je bila v Koprnu slavnostna akademija, na kateri so poleg drugih nastopili gojenci Pomorskega tehnikuma z raznimi narodnimi pesmi in recitacijami.

## Reorganizacija IOLO

Te dni se je izvršila prva faza reorganizacije javnega aparata v Istrskem okrožju. Število uslužbencev okrožnega odbora in njegovih ustanov se je znižalo za 30 odstotkov. Razrešeni uslužbenci bodo s 1. januarjem zaposleni pri okrajnih ljudskih odborih ter po raznih ustanovah in podjetjih.

Ta reorganizacija pomeni jačanje okrajnih ljudskih odborov s perspektivo, da bodo prešle kompetence potopoma na krajevne odbore. S to reorganizacijo prehaja operativno delo v pristojnost nižjih organov kar je korak naprej v razvoju poglabljanja ljudske demokracije.

Po novem letu bo izveden drugi del reorganizacije z ustanovitvijo občinskih ljudskih odborov.

Leto gre h koncu in z njim važno obdobje človeštva. Niti od daleč se niso še poolegle strasti, ki jih je dvignila na površje zadnja vojna, a njihovi tresljaji so globoko posegali v življenje narodov in odnošaje med državami. Od tega ni bilo izvezto tudi naše razmerje do sosedne republike. O tem ne moremo trdit, da je bilo ravno idilično, vendar prav gotovo ne po naši krivdi. Zvesta svojim stariim tradicijam hodi nova republika ravno po isti poti kot prejšnji režimi. Ta se ni niti spremenila od onega dne, ko je Italija dosegla svoje zedinjenje po dolgih stoletjih tujega jarma. Bila je še v povojih in še brez prave notranje organizacije, ko je iztezala svoje ročice po tuj zemlji. Kaj kmalu je zajadrala v prve kolonialne pustolovščine, a si je pa pri tem tako opekla prste, da jo je dolgo časa bolelo. Toda imperializem, ki je bil bistvo njenih hrepenenj, jo je gibal neizprosnih potih. Zagledala se je v »obnovo ob Bosporu; ob čigar postelji je še stalo mnogo, da bi pograbili dediščino. Kmalu nato pada italijanski imperializem po drugem bolniku, Avstriji, dasi se ni mogel dalj časa odločiti, ali bi bil lažji plen tam ali pri Franciji. In ker je vse tako lepo in brez ovir šlo si izgradi sedaj italijanska družba svojo imperialistično vero v sistem, ki naj bi uresničil vse njene tajne in odkrite nade. Pod fašizmom nastopi zlata doba imperialističnega izživ-

## OB KONCU LETA

ljvanja, ki neha šele, ko je napredni svetovni miru, še hujše pa obdela sovražnost njegovega tovariša. Čovina v Trstu, kateremu je zaradi tega greha, kar odvzel službo. Sodelovanje v borbi za svobodo se žigosa kot izdaja se po sedmih letih, ko je Jugoslavija spustila že večino vojnih zločinov. Kot medved v kletkah se razkazuje v zabavo reakcij ljudje, katerim bi vsaka res demokratska država dala odličja. Imperializem res upa, da bo mogoč s takimi neprilicnimi sredstvi znova priklicati v življenje eno mračne sile in instinkte, ki nele niso nikdar ničesar pripomogli k mirnemu sožitju med narodi, marveč Italijo samo pripeljati čr rob prodaja.

Na tak način računata rimski klerikalni režim vzdržati zgodovinsko apaslanstvo Italije. Manjka mu pa zato se nek neobhodno potreben predpogoj. Slika, ki je potrebna za vsako izvajanje nasilne politike. Do te si pa imperializem upa priklopiti potem atlantske zveze, o kateri misli, da jo je ustvarila blagohotna usoda le zato, da bo dvignila njegovo ugabo zvezdo. Kako naj si drugače tolmачijo besedo sovornih predstavnikov tržaškega občinstva in rimskega imperializma? Kako močno, bomo vse drugo gake razgovarjali. Take in podob-

## PROCES V LUCCI

### višek prujugoslovan. mrznje

Pred dnevi je porotno sodišče v Lucci zaključilo prvi del zloglasne razprave proti garibaldincem italijanske divizije Nalissone.

Pred neofašističnim sodiščem v Lucci je obsojen partizanski gibanje Italije, ali bolje, listi del itanjskega partizanskega gibanja, ki ljanskega partizanskega gibanja, ki ni bil restitve Italije samo v skupni borbi vseh zatiranih narodov, predvsem v skupni borbi s partizanskimi enotami Narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije. Na zatožni klopi je prav zaradi tega tudi Jugoslavija, kateri agent naj bi bil obtožen garibaldinci, ki da so delovali za odepelj Italijanskih pokrajina od emadepatrijev.

Vankomur je jasno, da je proces organizirala Italijanska vlada, ki skuša s tem zadati ponoven tudec italijanskemu partizanskemu gibanju. Ta proces je samo eden verige proti-jugoslovanske mrznje, ki jo podpira vsa Italijanska reakcija, podprta od Vatikana.

Po zamisli vladnih italijanskih reakcionarnih krojev, naj bi proces dokazal ne samo izdajstvo garibaldincev in »patriotizem« osovpeval, marveč naj bi obenem obsodil v prvi vrsti splošno grebeljivost jugoslovanskih partizanskih enot do italijanskega ozemlja v Fur-laniji in v Beneski Sloveniji. Ni potrebno, da bi poudarjali, da jugoslovanska partizanska vojska ni imela, nima, niti ne bo imela nikdar za cilj kakršnekoli osvajalne namene, ker je to ljudska armada, katero naloga je braniti in čuvati pridobitve narodno-osvobodilne borbe. Zato je nešteto dokazov, vendar v tem članku ne bomo o tem govorili.

Tega procesa se veselijo italijanski iredentisti, fašisti in sovinsti. Prav tem zločinem je bila povzročena naloga, da nastopijo in pričajo proti borcev za svobodo Italijanskega naroda.

Po vsem tem je zelo absurdno, da zahteva Italija revizijo členov nje mirovne pogodbe, ko niti stare ne spoštuje.

Italijanski vladno glasilo »Il popolo« označuje izjave italijanskih partizanov, ki so se borili v partizanskih vrstah in ki so se zavzemali za mirno rešitev sosedskih odnosov z jugoslovanskimi narodi kot kriminalno. Po mnenju tega lista bi morali tedaj komandanti italijanskih partizanskih enot leta 1944 in 1945 začeti s sovražnostmi proti enotam Jugoslovanske armade, ne pa udariti kot so tudi udarili proti fašistom in nemškemu okupatorju. stov, ki jih podpirata vlada in Vatiko. Ili pisanje ospitih italijanskih listikan, je polno protijugoslovanske mrznje in sovraštva. Pri tem prav gotovo ni na zadnjem mestu glasilo tržaških iredentistov in fašistov »Giornale di Trieste«, ki si v svoji nebrzdani gonji proti Jugoslaviji in Istrskemu okrožju izvajlja vsakdan nove dokazke o osamljenih namerah slovenskih partizanskih enot IX. korpusa, ki se je boril skupno z italijanskimi garibaldinci za svobodo ne samo slovenskega naroda, marveč tudi italijanskega.

Proces v Lucci nam odkrito kaže, kako daleč so zašli odgovorji italijanski vladni krogi v njihovi gonji proti vsemu, kar je naprednega in človečanskega.

došenje Jugoslaviji in njenim narodom, ki se tako vztrajno in dosledno borijo za mirno-sožitje med narodi, za enakopravnost malih in velikih narodov in za mir v svetu.

V Parizu je bila sprejeta tudi resolucija o ustanovitvi mednarodne ankete komisije za Nemčijo, ki naj ugotovi, ali so drži posoji za izvedbo valitve v vsej Nemčiji. Razen tega je večina članov sprejela resolucijo, ki priporoča varnostnemu svetu sprejem Italije v Organizacijo združenih narodov.

Prejšnji teden so v Parizu izvolili nove nestalne člane varnostnega sveta. Pakisthan je bil izvoljen namesto Indije. Čile namesto Ekvadorja. Po večdnevnem glasovanju je bila pa namesto Jugoslavije izvoljena Grčija. Toliko o zasedanju glavnih skupščin v Parizu, ki bo spet začela s svojim delom v začetku januarja in končala nekje v polovici februarja.

V zvezi s sprejemom Italije v Organizacijo Združenih narodov naj omenimo se to, da je 8. decembra poslala Italijanska vlada novo podpisanec Italijanske mirovne pogodbe ter prosila, da bi se mirovna pogodba revidirala, zlasti pa nekateri členi, tako da bi lahko postala suverena in enakopravna z ostalimi članicami Združenih narodov. Mnogo držav je na italijansko noto pozitivno odgovorilo. Svoj odgovor je poslala tudi Jugoslavija.

Pripravljav vsebuje jugoslovanski odgovor stališče jugoslovanske vlade do Italijanske mirovne pogodbe. Jugoslovanska vlada se strinja z večino predlogov za spremembo določil mirovne pogodbe. Ker te ne odgovarjajo več dejanskim pogojem. Ne more pa zaenkrat začeti preučevati revizije, ker še vedno obstojijo nekatera važna nerешena vprašanja v italijansko-jugoslovanskih odnosih. Če bi se ta vprašanja rešila, bi prišlo do možnosti širokega in mnogostranskega sodelovanja med obema državama in bi se ustvarili pogoji, da bi jugoslovanski narodi podprli prizadevanja Italije, da se odstranijo tista določila mirovne pogodbe, ki ovirajo enakopravno sodelovanje Italije v skupnosti demokratičnih in svobodoljubnih narodov.

Kakor vidimo je jugoslovanski odgovor zelo točen in jasek ker poudarja, da jugoslovanski narodi želijo videti svojo sosedo kot enakopravno članico z drugimi državami; toda najprej se morajo rešiti tista vprašanja, ki se razdvajajo narode obeh držav. Predvsem moramo tu poudariti vprašanje Trsta, vprašanje slovenske manjšine v Italiji, ki dejansko ne uživa nobenih pravic itd.

# Priznanje za uspeh dneva otroške radosti

Le nekaj dniar se loči od dneva otroške radosti in veselja — novoletne jelke.

»Kaj mi bo prinesel letos dedek Mrzab?« se sprašujejo nšestletniki naši otroci predvsem zadnje dni. Njihovo pričakovanje ne bo razočarano.

Dedek Mrzab bo tudi letos obdaril naše otroke, vsem bo prinesel lepe poklone in darila brez razlike.

Množične organizacije s pomočjo vsega ljudstva pripravljajo vesel praznik našim najmlajšim. Akcija za nabiranje prostovoljnih prispevkov je v velikem razmahu. V treh največjih centrih Koprškega so že nabrali stotine daril in količine živih in drugih stvari za obdaritev naših otrok. Nihče ne odrekajo prispevkov.

Delavci pomembnejših delovnih kolektivov, obrtniki, žene, vsi delajo in pripravljajo darila, ki jih bodo skupno poklonili naši mladi generaciji. Vsi tekmujejo in delavci, uslužbenci, žene in mladina. Nihče ne izostaja iz tekmovanju.

V Kopru se po bazah SIAU kar vneto pripravljajo. Delajo igrače, slaščice, oblečke in vse, česar se bodo naši otroci veselili. Titov trg v Kopru bo tudi letos okrašen in spremljen v lep borov gozdiček za naše otroke. Prav tako so se dni

## IZ BERTOKOV

Na Dan Jugoslovanske armade so prebravali, borci in aktivisti kraja Sv. Tomaž - Bertoki, poslali tov. Titu čestitke:

»Vrhovnemu poveljniku Jugoslovanske ljudske armade maršalu Josipu Brozu Titu, Beograd.

Prebravali borci in aktivisti krajevne ljudske odbora Sv. Tomaž - Bertoki, zbrani na slavnostni proslavi ob 10. obletnici ustanovitve Jugoslovanske ljudske armade, se ob današnji slavnosti spominjamo tudi Vas, njenega ustanovitelja in genjalnega voditelja.

25 let si je na vse načine prizadeval italijanski fašizem, da bi nas za vedno zbrisal iz zemlje. Evropskih narodov, a mi smo preganjali in zaničevali čakali velikega dne, ko lahko izpovemo svojo največjo željo in zahtevo, da bi bili čimprej za vedno priključeni svoji materi Federativni ljudski republiki Jugoslaviji, katera edino lahko štiti naše nacionalne in gospodarske interese.

To pravico smo si priborili v krvavi borbi proti fašizmu, ko smo v brigadah in divizijah narodnoosvo-



ditne vojske pod Vašim vodstvom izganjali okupatorje iz naše zemlje. Nikoli ne bomo pozabili živih in prelite krvi za to kar danes imamo, za ljudsko oblast. Vsi vemo, da bi nam vse te pridobitve države kominforma s SZ na čelu že davno s silo odvzela, če nas ne bi branila slavna Jugoslovanska armada pod Vašim vodstvom.

Naj živi Jugoslovanska ljudska armada.

Prebravali, borci in aktivisti KLAO Sv. Tomaž - Bertoki.

BORST. — Električna luč že speti. Po šestih mesecih naporega in vztrajnega dela je v Borštu 21. decembra prvič zasvetila električna luč. Ta dan bo ostal Bošteranom in prebivalcem bližnjih vasi trdno v spominu, da ga ne bodo tako zlepa pozabili. Ob tej priložnosti so se vsačani zbrali na proslavi, ki so jo priredili v ta namen. Tov. tajnik Kodarin, je govoril o pomenu tega pomembnega dne. Obenem, ker je bil naslednji dan Dan Jugoslovanske ljudske armade je o tem govoril tovariš učitelj Vladimir Prinčič, ki je prikazal pomen in razvoj naše armade, tako da so mu

višavci kar navdušeno poskali. Na vsaki proslavi je bil tudi tajnik okrajnega ljudskega odbora tovariš Celestin Kozlovčič, ki je govoril o pomoci ljudske oblasti dosedaj nerazvitim vsem in krajem. Predvsem je gov. Kozlovčič poudaril dejstvo, da Italija ni pri nas v 25 letih nič naredila za naše vase, še izkorsičala jih je in jih šušvala, da se med seboj sovražijo. Naše ljudstvo pa si je po osvoboditvi že veliko zgradilo s pomočjo svoje ljudske oblasti, da noben dosedanj režim ni toliko — je poudaril tovariš Celestin Kozlovčič. Sledila je nato še kulturna prireditve. Natopili so pomirni in vsaki pevski zbor, nato je bilo dolgo v noč ljudsko rajanje. Tako so v Borštu na dan desetletnice Jugoslovanske ljudske armade dobili električno razsvetljavo, odkoder jo bodo napeljali še po drugih bližnjih vaseh.

Mirko Kocijančič.

LABOR. — Kaj pravijo ljudje o električni luči. V petek zvečer je prvič zagorela električna luč tudi pri nas. Trenutek razsvetljave nas je čudovito razveselil. Kako so naši ljudje sprejeli elektriko, nam do-

## Delovni brigadi našega okrožja odlikovani za vztrajno delo na mladinski progi Doboj-Banjaluca

Mladi graditelji III. mladinske delovne brigade Doboj-Banjaluca so praznovali z velikim navdušenjem zaključek del na novi železniški progi. Nova proga, ki je tretji velik objekt ljudske mladine Jugoslavije pomeni nova zmaga naše mladine, vstavlja izgradnjo proge Brčko-Banovići, Samac-Sarajevo, Avtocesto, številne druge manjše proge, ceste, zadržne domove v vsakem predelu naše domovine.

Na izgradnji proge Doboj-Banjaluca je delalo nad 86.000 mladincev iz vseh predelov naše domovine in 600 mladincev iz tujine, Francije, Italije, Nemčije, Anglije in drugih držav.

V enem izmed tekmovalnih brigad prebrodile vse težave. Milijon 800.000 kubičnih metrov raznega materiala, tri predore v dolžini 3,5 kilometrov, 30 velikih mostov in 3100 manjših, vse to je rezultat uspešnega dela.

Mladinska proga Doboj-Banjaluca je bila kakor vse prejšnje akcije naše mladine tudi tokrat ne samo akcija, temveč tudi sola naših

mladih graditeljev. To nam jasno dokazuje 16.000 konferenc, nad 4.500 kinopredstav, kakor tudi kulturno-umetniških nastopov, okoli 100.000 prebranih knjig in drugi rezultati vzgojnega dela, športnega udejstva, vsajna itd.

Na progi Doboj-Banjaluca je delalo tudi pet brigad iz našega okraja tri pa iz bujskega.

Prežidji Ljudske skupščine FLRJ je za priznanje vztrajnega dela na progi odlikoval z ordenom dela I. stopnje 53 mladinskih delovnih brigad (med temi delovno brigado »Ante Babič iz Bujskega), z ordenom dela II. stopnje pa 89 brigad, med temi delovno brigado našega okrožja »Petek«, a 108 mladincev je bilo odlikovanih z različnimi drugimi priznanji.

Da so naši mladinci vztrajno delali in s tem prinesli svoj velik prispevek k izgradnji proge Doboj-Banjaluca, nam dovolj dokazujejo priznanja, ki sta jih zato prejeli delovni brigadi našega okrožja »Ante Babič in »Petek«.

## PARTIZANI SO ZBOROVALI V LOPARJU

Borci in aktivisti Koprškega so v nedeljo 23. decembra priredili v partizanski vstaji Lopar napad. Zbrali so se pod vajo, na križišču pri Kavaličih in se razporedili v bataljone in čete. Prvi bataljon je imel nalogo braniti vas pred ostalima dvema bataljonama — napadalcema. Ko so si utrdili položaje, se je začel točno ob pol enih popoldne napad. Ki je trajal dalj časa. Drugi bataljon je prodiral v vas z zapadne strani, medtem ko je tretji a severne in severozapadne strani. Vas je bila na ta način obkoljena, tako da so se morali borci prvga bataljona hrabro braniti. Po enurni borbi se je moral prvi bataljon v vas predati. — Borci - zmagovalci pa so pesmijo prikoskali v vas, kjer je bilo zatem slavnostno zborovanje. Se pred zborovanjem pa so borci obiskali svoje stare znanje in partizanske sodelavce — Loparčane. Ti so jih topla sprejeli in obujali spomine na partizansko borbo proti fašističnim krvočelnikom. Matero so s solzami v očeh samo ob teh spominih dejale, da bi nerade več doživle kaj takega, kar so doživle in pretrpele v zadnji vojni. »Raje spet v borbo, so odobraval Loparčani govornikom na zborovanju, »kakor da bi tujec ponovno teptal našo zemljo!« Tako in podobni klici so ves čas prekinjali govornika kapetana Milana Tataloviča ki je ob praznovanju desetletnice ustanovitve Jugoslovanske ljudske armade govoril zbrani množici v Loparju o pomenu JLA. Predvsem je tovariš kapetan poudaril povezanost naše armade z ljudstvom, ki se prav zaradi tega upravičeno imenuje ljudska armada.

Zborovalcem je ob tej priložnosti spregovoril tudi sekretar okrajnega komiteja Partije tov. Rado Cehovin, ki je v svojem govoru predvsem poudaril današnji politični položaj, kakor si Jugoslavija s svojo miroljubno politiko pridobiva vedno novih prijateljev po vsem svetu. Eden izmed dokazov za to je delo Jugoslovanske delegacije na Glavni skupščini Organizacije združenih narodov, ko je velika večina držav sprejela jugoslovansko resolucijo proti agresivni politiki Sovjetske zveze in njenih satelitov. Govornik je nadalje posvetil nekaj besed v svojem govoru tudi razpisovanju sovništvine mržnje med našimi ljudmi in pohlepu po naši

zemlji, naši s krvjo priborjeni svobodi in neodvisnosti s strani italijanskih izredničev in sovinstov v Trstu in Italiji. Pri tem mu je množično večkrat burno pisokala in odbravala z vzkliki: »Nikoli več pod Italijo — Tukaj je Jugoslavija in podobno. Ob zaključku svojega go-

vorja je tovariš Cehovin še dejal, da je naloga naših borcev, da še nadalje utrjuje bratstvo med tu živečimi narodi in da prirejajo še take napade oziroma partizanske pohode, ker pomeni ko pripravljati se za branitev naše neodvisnosti in svobode, če bo to kdaj treba, ali če bi si kdaj izmed naših sovražnikov zeml napasti naša socialistična domovina. Obenem pa je treba delati, graditi socialistično bodočnost, kakor da ne bo nikoli vojne. Tako je rekel tudi tovariš Tito v enem izmed svojih govorov in je prav, da nas sovraženji ne najde nepravilne. »Tako je rekel tudi tovariš Cehovin.«

Tovariš Fran Benčič, predsednik okrajnega odbora Zveze borcev, vse je ob zaključku zborovanja toplo zahvalil obojem govornikoma v imenu bratov množice in objubil, da bodo naši borci kakor za časa narodnoosvobodilne borbe bili vedno budni in pripravljeni braniti svojo svobodo in neodvisnost ter s krvjo priborjeno pravico.

Nato se je razvilo ljudsko veselje. Borci in Loparčani so pisali partizansko kolo. Skoda, da ni bila organizirana kulturna prireditev in seveda tudi ljudsko rajanje z godbo. Kakor je bilo na programu in tudi name. Njuno. Toda Loparčani so se dolgo organizirali harmonikaši in vsi so dolgo v noč zabavali. Ta dan, ki jih globoko veže na svojo budočo osvoboditev in ki predstavlja pomemben mejnik v njihovem življenju, ne bodo prav gotovo tako kmalu pozabili. — Ostal jim bo neizbrisan v spominih na slavno preteklost.

## Komu pripada preživnina za otroke

Po prejšnjem finančne sistemu je pomemben dodatek za preživnino za otroke, ki ga je izplačeval Zavod za socialno zavarovanje (mesечно od 240.— naprej) le malečkino prispelkev pri vzdrževanju družine. Vrednost prispevka, ki ga je družba dejala družinskemu očetu in delavcu je bila v živilski karti in v vseh ostalih dodatnih nakaznicah za garantirano preiskrbo. Delavec oziroma uslužbenec je prejel za svoje družinske člane živilske kartice, ne glede na to, koliko dela je dejansko izvedel. Družba mu je torej dajala ne oziraje se na to, koliko je leta za družbo storil.

Danes ni več tako. Toliko kot posameznik družbi da, toliko bi od nje tudi prejel. To načelo socialističnega nagradjanja se odraža tudi v tej družbeni dajlatvi, to je, v preživnini za otroke.

V zvezi z izplačevanjem preživnine za otroke so nam bila večkrat postavljena razna vprašanja, ki niti o našim bralcom bila jasna ter se leta čez leta postavljajo v vsakdanjem življenju.

Zato hočemo danes odgovoriti na nekatera teh vprašanj. Zbrali smo najpolsna na take primere, ki se večkrat porajajo, a smo izpustili one ki so tako vsakdanji, da so vsakomur jasni.

Vprašanje: Kolikšen znesek pripada delavcu iz nastova preživnine za otroke, če mesec v katerem je delal, ni imel 26 delovnih dni?

Odgovor: Znamo je že, da pripada delavcu iz nastova preživnine za otroke, če mesec v katerem je delal, ni imel 26 delovnih dni? —

3500.— Zato ne pripada delavcu več kot 3500.— din tudi v onih mesecih, ki imajo več kot 26 delovnih dni, ali pa je delavec dejansko delal več kot toliko dni v enem mesecu.

Ce pa v enem mesecu vsled praznikov ni imel 26 delovnih dni, je kljub temu treba plačati delavcu 3500.— din za vsakega otroka.

Vprašanje: Kaj se razume pod besedo spolno plačani delovni dan, ali ni tu nobenih izjem?

Odgovor: V tem primeru ni izjem. Kdor hoče prejemati preživnino mora delati polni delovni čas. Če zepusti ali zamudi delo samo za eno uro, izgubi pravico do preživnine za tisti dan. Zato nimajo pravice do preživnine tisti zavarovanici, ki iz kakršnega koli razloga delajo skrajšan delovni čas. To smo smatrali za potrebno posebej poudariti, ker se v tej zvezi pojavlja mnogo nejasnosti.

Vprašanje: Ali obstajajo primeri, v katerih je možno, da si zavarovavec pridobi pravico na preživnino za otroke, čeprav ni eno leto v delovnem razmerju ali pa 20 mesecev v zadnjih dveh letih?

Odgovor: Ce po smrti moža, ki je imel pravico do preživnine za otroke, dela njegova vdova ali se v tri desetih dneh po moževi smrti zaposli, se posle ta dodatek izplačuje, vendar, kljub temu da nima predpisane delovne dobe iz svoje zaposlitve, če izpolnjuje ostale pogoje za ta dodatek. Ce v takem primeru mož ni dopolnil dobe, ki je potrebna za pridobitev pravice do dodatka za otroke, se zaposleni vdovi šteje v delovno dobo tudi moževa delovna doba pred njeno zaposlitvijo.

Vprašanje: Do katere otrokove starosti pripada zavarovanec pravica do preživnine? V Odkolu o socialnem zavarovanju je rečeno, da gre ta pravica do otrokovega dovršenega 17. leta starosti, če pa se šola, do konca predpisane rednega šolanja, nadalje pa do 24. leta starosti, medtem ko prejemajo upravičenci ta dodatek samo do otrokovega 14. leta starosti.

Odgovor: V Uradnem listu IOLO št. 11 je izšel Odkol o spremembi gori omenjenega odkola. Po tem novem pravnem predpisu gre zavarovanca ta pravica, dokler otrok ni starejši od 14 let. Po 14. letu, a najdalje do 24. leta starosti otroka, gre zavarovanca ta pravica samo takrat, če otrok redno poseča šolo ali je učenec v gospodarstvu.

Vprašanje: Ce delavec oziroma uslužbenec prekine delo ter čez čas ponovno prične delati, ali mora v tem primeru delati zopet eno leto, da si pridobi izgubljene pravice?

Odgovor: Ce delavec oziroma uslužbenec nepravilno izostane z dela več kot 15 dni, izgubi pravico do preživnine na podlagi dotičnega delovne dobe ter jo pridobi znova šele po novi delovni dobi, ki se šteje od zopetne vrnitve na delo na istem ali drugem mestu.

Steje se, da delovno razmerje ni pretrgano, če sledi poponovni nastop delovnega razmerja v tridesetih dneh po prenehanju invalidnosti ali bolezenskega dopusta.

Tako se ravna tudi s tistim, ki neha delati zaradi tega, ker mora streči bolnemu otroku, ki mu je po mnenju pristojnega državnega zdravstvenega organa taka potreba. Našno potrebo, če znova nastopi delo v tridesetih dneh, ko je po mnenju istega zdravstvenega organa prenehala potreba za tako potrebo.

V pričujočem članku smo edgodevno spolno plačani delovni dan, ali ni tu nobenih izjem?

Odgovor: V tem primeru ni izjem. Kdor hoče prejemati preživnino mora delati polni delovni čas. Če zepusti ali zamudi delo samo za eno uro, izgubi pravico do preživnine za tisti dan. Zato nimajo pravice do preživnine tisti zavarovanici, ki iz kakršnega koli razloga delajo skrajšan delovni čas. To smo smatrali za potrebno posebej poudariti, ker se v tej zvezi pojavlja mnogo nejasnosti.

Glede same oblike odpovedi, odpovednih rokov itd. veljajo še vedno določbe 15. do 21. člena odredbe o ustanovitvi in prenehanju delovnih razmerij. V drugem delu odredbe je podrobno razčlenjeno prenehanje delovnih razmerij. Kljub temu se dogaja, da direktorji podjetij in ostale pooblaščen osebe izdajajo nezakonite odločbe o odpovedi delavcem in nameščencem.

Glede same oblike odpovedi, odpovednih rokov itd. veljajo še vedno določbe 15. do 21. člena odredbe o ustanovitvi in prenehanju delovnih razmerij (Ur. l. IOLO št. 12-65), ki je raznes je vedno temeljni pravni vir za urejanje delovnih razmerij delavcev in nameščencev, za uslužbenec v delovnem razmerju. V uveljavljenju Odkola o upravljanju gospodarskih podjetij po delovnih kolektivih so nastopile spremembe v nadaljnjem obravnavanju odpovedi, zlasti glede ugovora zoper odpoved, ki je dopustna po veljavnih predpisih zaradi pobjljanja umestnosti odpovedi.

Po 35. členu odkola o upravljanju gospodarskih podjetij sprejme delavec na delo in postavlja nameščence v podjetju, razen tistih, za katere posebni predpisi določajo drugače, in izdaja odločbo o njihovem delovnem razmerju do podjetja direktor. Direktor izdaja odločbo o odpovedi delavcem in nameščencem, v kolikor ni ta pravica prenesena na druge osebe v podjetju.

Delavci in nameščenci imajo pravico do pritožbe proti vsaki odločbi o odpovedi ali o premetitvi na drugo delo na upravni odbor podjetja, ki izda dokončno odločbo, proti kateri ni pritožbe.

Po 13. členu odredbe o nastanku in prenehanju delovnih razmerij delovno razmerje preneha: 1. z iztekom dogovorjenega roka; 2. z odgovodjo, če je delovno razmerje dogovorjeno za nedoločen čas; 3. z odpustom ali izstopom z dela; 4. s samim nastopom dejstev, zaradi katerih po tej odredbi preneha delovno razmerje; 5. z odločbo poveljnika za delo Istrskega okrajnega ljudskega odbora o novi razporeditvi delovne sile; 6. po disciplinski sodbi; 7. po smrti delavca (nameščence).

## Štednja kot sredstvo in izraz ljudskega blagostanja

V koprskem okraju obstaja že stara tradicija ljudske štednje. Saj je bila na Koprskem ustanovljena povrstnem redu druga hranilnica na Primorskem. In sedanjem koprskem okraju je pred vojno bilo 12 slovenskih hranilnic in posojilnic ali kreditnih združenj. To je znak, da je že tedaj v onih težkih gospodarskih razmerah bila med našim ljudstvom živna visoka zavest za štednjo in stremiljenje k gospodarski krepitvi našega kmekkega življa. Bil je to tudi dokaz visoke kulture istrskega človeka na vasi, to je listega človeka, na katerega gleda danes naša mladina z nekim pomilovanjem in posehom, ali bi se morala ravno v gospodarskih zadevah marsikaj naučiti od svoje starejše generacije, ki si je morala svoje gospodarske in kulturne ustanove priboriti in ne na lahko ustanoviti, kakor je danes slučaj. Naša starejša generacija je svoje ustanove tudi ljubila, jih upoštevala in odločno branila pred svojimi nasprotniki.

Nase vase so se s pomočjo kreditnih združenj otreste raznih odurov, ki so jih poprej izkoriščali in jih spremljali iz gospodarjev v Kolono.

Res, da danes ni več te nevarnosti. Kreditne ustanove bi pa danes z večjo štednjo lahko koristile našemu človeku za izboljšanje njegove življenjske ravni, za nabavo raznega orodja in strojev, za obnovo sadjarstva, vinogradništva, živinoreje, čebelarstva itd.

Danes je naš kmetovalec v dokaj boljšem gospodarskem položaju, kakor je bil pred 30 leti in bi lahko s pravilno štednjo, neobčutno za njegovo vsakdanje življenje, lahko prihranil marsikateri dinar leto, ki ga danes tudi nezavedno razsipuje.

Je v naših krajih navada, da poseben po trgatvi je vedno vino na mizi in ga v hiši vsi popivajo od najmlajšega otroka do najstarejšega človeka. In ti ljudje se najbolj pritožujejo, da ne morejo živeti, da je slabo. Ko bi manj vina popili in ga nič ne popili, bi koristili svojemu zdravju ter bi prištedili marsikateri stotak, ki bi ga lahko vložili v hranilnico za težje čase.

Vemo, da taki ljudje ne bodo čitali tega članka ker sploh nič ne čitajo ali naj jih sosedje na to opozorijo in naj jim svetujejo, da menjajo ta način potrošitve in zapravljanja svojega premoženja.

Gospodarsko razvita dežela je tudi kulturno in socialno razvita. Kulturn in napreden človek je tudi dozveten za gospodarski in socialni napredek.

Pametno usmerjeno gospodarstvo, ki ima svoje temelje v štednji prinese blagostanje tudi v kmekčo hišo. Po naših vaseh so se ponovno ustvarile hranilnice in posojilnice ali kreditni odseki pri kmetijskih združenjih, katerih se lahko poslužujejo naši kmetovalci, posebno pa naša mladina, ki bi morala tu najti vir in navdajhanjenje za štednjo.

Upajamo, da vnuki ne bodo zaostali za svojimi dedji.

kazujejo medsebojni pogovori vaščanov, ki pravijo, da je zdaj vsa tako razsvetljena, da bi lahko našli iglo na cesti. Vsekakor si želi čimprej električno napeljavo v svoje stanovanje. Vaščan Jurinčič Jože pravi, da je napeljal v svoje stanovanje šest žarnic in so mu sedaj poslali račun za napeljavo v znesku 22 tisoč dinarjev. Morda je bila to kakšna pomota. Toda Jurinčič nadaljuje in pravi, če ne bo drugače, da bo prodal junčico in plačal račun, samo da mu v hiši ostane elektrika. Take račune je res težko plačevati. Zato naj knjigovodja kar dobro pregleda, če se ni morda zmotil pri sestavi računa, kajti tak znesek pomeni danes precej in ni čudno, če se Ivan Baulčančič potem, koje stvar razmisli, boji, da ne bi šla njegova kmetija zaradi tega na blovanje. Vendar je bilo včasih huje, vztraja Rudi. Treba se je spomniti na čase, ko so morali nositi prsičija pleča in kar je bilo najboljšega v Trst gosposki, ki si jo moral prositi, da bi kupila, da bi si potem plačal davke in podobno. Ivan pa je končno ugotovil, da je danes res neprimerno boljše, kakor je bilo včasih tudi za naše kmete, čeprav seveda so tu pa tam kajke pomanjkljivosti, težave, ki pa jih moramo skupno odpravljati in premagovati.

Mirko Kocijančič.

POMJAN — Pritožbe o vremenstkih poročilih. Nekateri Pomjanci se pritožujejo, da radijske postaje napačno objavljajo vremenske napovedi, češ da medtem ko je po dolinah povsed megla, je pri njih lepo vreme, da lahko nemoteno sejejo, orjejo in obdelujejo zemljo. Zavidamo Pomjancem, da je pri njih lepo vreme, ker je v Kopru bila te dni taka megla, da bi jo lahko z nožem rezali. Poleg tega se še slišati na morju stalno tuljenje parnikov, kar kaže, da tudi na morju ne sije sonce. Morda pa bi se morala radijska postaja kljub temu ozirati tudi na Pomjance.

SV. ANTON — Antonači se pritožujejo nad podjetjem VINO, ker jim žim še ne poskrbi denarja za izplačilo prodanega grozja. Čeprav je to privolil tudi Istrski okrajni ljudski odbor in kljub tolikim intervencijam predsednika krajevnega ljudskega odbora, poslovojedne združenje in drugih vsakih funkcionarjev. Se prejšnji teden so vsakomur od ljubljani, pridite jutri, pridite jutri in tako se je ta stvar zavlekla do danes. To smatratio Antonači za resnično birokracijo in da se z njih očitno norčujejo. Zakaj se vendar stvar vleče v nedogled, ko je vendar že vse urejeno in kakor povedano, tudi IOLO je to odobril, da jim lahko podjetje VINO izplača še ostalih 400.000 dinarjev za prodano grozje? Prav bi bilo to stvar dokončno urediti.

Rešitev križanke na zadnji strani

VODORAVNO: 1. izbruh, 7. vrejmo, 8. Aida, 9. me, 11. dom, 12. cikloni, 13. Nil, 4. op, 17. ma, 18. Kobarič, 21. arija, 22. ar, 23. Adam, 25. as, 27. iti, 28. Klopčič.

NAVPIČNO: 1. Ivan Cankar, 2. zri, 3. bečki, 4. rja, 5. um, 6. homonimi, 10. Emil Adamič, 11. Don, 15. portal, 16. raja, 19. bi, 20. radič, 24. ATI, 26. so.

## Važno opozorilo in obvestilo!

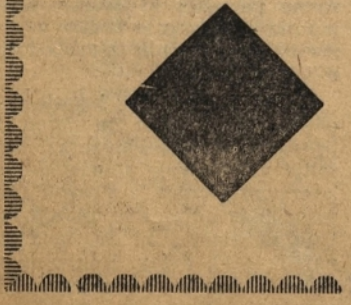
Z novim letom začne izhajati v Kopru nov slovenski tednik

## »SLOVENSKI JADRAN«

Vabimo vse dosedanje naročnike in bralce Istrskega tednika, da čimprej nakažejo naročnino za nov list in krog bralcev in naročnikov še razširijo med svojimi znanci in prijatelji.

Novi list bo izhajal vsak petek na 12 straneh, bo bogato ilustriran in s pesiro vsebino.

Letna naročnina znaša 500 din, polletna 250 in četrtletna 130 din, posamezen izvod po 10 din. — Dobife ga v vseh prodajalnih časopisov v okrožju, v Trstu in v glavnih časopisnih prodajalnih po ostali Sloveniji.



# TI SI PADEL

Spomin na padlega delegata  
tovariša Milana Dabića.

Sredi marmornih bogatih spomenikov, pod mladim zelenim borom, črni se na snegu sveže, napravljeni venec in na njem je upodoben običajni znak smrti — križ. Na križu je napisano ime tistega, ki je bil ustreljen. Tako delajo ljudje že stoletja...

Ogledujem si venec, na katerem visi bel trak. Rdeče črke na križu mi čudno migljajo pred očmi. Ustvarjajo se mi iskricе raznih barv, križajo se, da ne vidim s snegom pokrito zemljo okoli sebe. Slika se polagoma jasni, črke so se spremenile v lik dragega tovariša. Ne gledam več z očmi. Gledam z mislijo. Gledam z likom mladega, vedrega Sumadijca, polnega moči mladeniškega čara in poleta. Doživljam se menjajo pred mojimi očmi tako, kakor so bili doživeti. Spominim se najinega prvega srečanja. Solska klop naju je spoznala in zblizala. Mlad črnečki sin me je osvojil s svojo prostostjo in iskrenostjo. Zivahnost se je včasih spreminjala v slutnjo. Resen je bil takrat, ko je bilo treba imeti veliko avtoriteto med tovariši. Vedno strajalen in nemiren proti vsemu, kar je napačno, iskrenost in odločnost, vse to mu je bilo. Najmočnejše orožje za napad in za obrambo.

Skupaj sva preživela težke dni okupacije. On jih je predvsem težko preživljal. Njegov nemirni duh, želeč si svobode in aktivnosti se nikoli ni mogel umiriti. Govoril je: »Včas ne smem ostati ob strani dogodkom. Ubija me ta neaktivnost.« In ko sva skupaj zapustila Beograd in stopila v vrste tistih, s katerimi smo si bili vedno v srcu tako blizu, nihče ni bil srečnejši od njega. Našel je sredino, ki jo je iskal. Njegov duh je dobil pravi izraz in obliko. Vzel je puško srečen, ker bodo tudi njegovi strelci odmevali v silnem gremju orožja, ki prinaša svobodo trpečim narodom Jugoslavije. Njegov duh je vedno iskal in želel borbo za uničenje slehernega zasluževalca in sovražnika delovnega ljudstva. Cutil je novo življenje in zmago delavskega razreda. »Zdi se mi, kakor da bi se zopet rodil,« je takrat dejal.

Razšla sva se. Vojna je tega kriva. Našla sva se na mestu, kjer sva se vedno poslavljala. Pred menoj je sedaj stal mladi zastavnik, resnega obraza, toda odločnost in navdušenje ga nista minila.

Slike se v mojih mislih še dalje razvijajo. Srečanja in sestanki po vsaki borbi so mi bili pred očmi. Njegova nezumljiva moč mu ni dopuščala, da bi klonil. Vedrega in razpoloženega ga tudi zdaj gledam. Podoba mi naenkrat izgine. Spet vidim s snegom pokrito okolico. Bogat spomenik... zeleni bor... sveži venec... križ z rde-

čimi črkami lahko zdaj nemoteno berem: Milan Dabić, delegat, padel 27. I. 1945. leta; s tem je bilo povedano vse.

Sneg je prav gotovo pokrtil tudi venec. Zdaj je ta še skromnejši. Gotovo ga ni več videti. Tam daleč preko te snežne ravnine odmevajo eksplozije. Borba se nadaljuje brez tebe, dragi tovariš. Ti, ki si dal polnega misla nje, ne moreš več biti njen sodelavec.

Obrniti ga na ono stran, koder je slišati pirovanje boga vojne-Marsa. Tam je kruti sovražnik. Roke se mi krepkeje stegnejo, ustnice pa mi nezavestno šepetajo: »Ti si padel, tovariš... Šel si za svetlimi cilji tistih padlih herojev, ki večno žive in ki so začeli to svetlo borbo, a niso imeli te sreče, da bi dočkali tudi njeno zmago. Vi ste dali vse, kar ste mogli dati. Vsa vaša dela in primeri bodo tudi v nadalje izvir, iz katerega bomo črpali moč.«

Spominam se zdaj besed, ki jih je on napisal v svojem zadnjem članku za »Udarnike«: »Danes, ko so najboljši sinovi naših narodov, mladi borci pripravljali dati svojo življenja za svobodo in lepše življenje svojega tpečnega ljudstva in dati nemškim gadom zadnji udarec, ni je sile, ki bi preprečila ustvarjanje tega cilja — izgon okupatorja iz naše zemlje.«

Da tovariš, ti si dal vse, kar si mogel dati, tako so delali že mnogi in mnogi bodo s tem delom tudi nadaljevali.

Slava padlim herojem za svobodo in srečno bodočnost domovine!  
Boško Vučunić.

# KAUČUK

# VAŽNA STRATEŠKA SUROVINA

### Tudi na jugoslovanskih poljih se je že dobro obnesel koksagis, iz katerega pridobivajo kaučuk

Ze prastara plemena Inkov in Majev, ki so bivala v pokrajinah Južne Amerike, so poznala skrivnost izdelave gumij, saj so iz njega izdelovala nepremokljive tkanine, žoge in razne krogle za svoje verske obrede. V Evropi pa so kavčuk vse do konca XVIII. stoletja prikazovali na sejmih kot nenavadno stvarilo, ki se razteza in se spet povrne v prejšnjo obliko. Za Evropejce je bilo to takrat še nekaj nepojmljivega. Angliži so prvotno uporabljali kaučuk samo za brisanje pisav.

V XIX. stoletju pa so začeli upo-

rabljati kaučuk kar na veliko za najrazličnejše namene. Bolj ko je napredovala motorizacija, in se iz polnevalne tehnike, tem več so v svetu začeli uporabljati kaučuk. Okrog leta 1830. so na vsem svetu porabili samo okrog 25 ton kaučuka, 30 let kasneje pa že tisoč ton. Leta 1900 je poraba kaučuka znašala že nad 50.000 ton. Po najnovjših podatkih pa ga danes porabijo na svetu že okrog 2 milijona ton. Iz njega izdelujejo že trideset tisoč predmetov za industrijo in široko potrošnjo. Svetovna proizvodnja surovega kaučuka pa je znašala leta 1929 že 882 tisoč ton, pet let kasneje pa je dosegla že milijon, 34 tisoč ton. Po najnovjših podatkih pa je proizvodnja priradnega kaučuka presešla že 2 milijona ton, sintetičnega (umetnega) kaučuka pa 1 milijon ton.

Ker je začelo na svetu primanj-kovati potrebnih surovin za proizvo-dnjo kaučuka, ki ga pospešena obo-rožitev po svetu terja vedno več, so začeli strokovnjaki iskati, kako bi nadomestili prirodni kaučuk s kemičnimi proizvodi. Do dru-gice svetovne vojne na svetu skoraj niso proizvajali sintetičnega kaučuka. Prva je osvojila proizvodnjo sintetičnega kaučuka, ki je bil enakovreden prirodniemu, industrija Sovjetske zveze. Nekaj let pred drugo svetovno vojno so začeli sintetični kaučuk izdelovati tudi v Nemčiji. Med vojno pa se je indus-trija sintetičnega kaučuka tako razvila, da je lahko proizvajala toliko umetnega kaučuka, kolikršna je bila pred vojno proizvodnja prirodnega kaučuka. V Ameriki se je pretvorila proizvodnja sintetičnega kaučuka med vojno v eno največjih vej kemične industrije. Poleg ZDA pa so razvile proizvo-dnjo sintetičnega kaučuka tudi že Nemčija in Kanada ter nekatere druge države. Ne Anglija, ki razpolaga z velikimi plantažami kaučukovca, ni izdelovala sintetičnega kaučuka.

Nad 90% svetovne proizvodnje prirodnega kaučuka daje Azija (Malaja, Indonezija, Ceylon, Indokina), ostanek pa Afrika in Amerika. Tu so tudi (v Braziliji) ukradli Angliji kaučukovce in ga nasadili v svojih in holandskih kolonijah. Nad 85% vsega sintetičnega kaučuka odvaja na industrijo ZDA, ostanek pa na Sovjetsko zve-zo, Nemčijo in druge industrijske države, razen Anglije.

Pred štirimi leti so tudi v Jugoslaviji prinesli prve rastline koksagisa, iz katerega tudi pridobivajo kaučuk. V začetku ni dobro uspeval na novih tleh. V rastlini je bil le nizok odstotek kaučuka. Toda jugoslovanski strokovnjaki so kmalu spoznali bolezen rastline. Zgodilo se je namreč, da je seme ro-govata prišlo do prašnikov koksagisovega cveta. In ravno to križanje dveh »srodnih« rastlin je povzročilo, da je bil odstotek kaučuka v rastlini tako nizak. Zato so lani strokovnjaki zemljišča pri Krajevju, kjer to rastlino goje, odstranili re-

## OBVESTILO filatelističnega kluba v Kopru

Na seji upravnega odbora Filatelističnega kluba, ki se je vršila dne 20. 12. t. l. je bilo sklenjeno naslednje:

Obveščajo se člani kluba, da se bodo po Novem letu vršili sestanki članov vsako nedeljo ob 9. uri zjutraj v mali četverni dvorani novega hotela »Balkane«.

Vsi člani morajo v teletem letu poravnati članarino (180 din). Denar se nakazuje na tekoči račun kluba 1-959-107.

Sedež kluba je v prostorih mestnih sindikatov v Verdejvi ulici.

Dne 27. januarja 1952 točno ob 8. zjutraj bo redni občni zbor kluba v pristožnih sedne dvorane okrajnega ljudskega odbora v Kopru. Prisotnost vseh članov obvezna.

Filatelistični klub je daroval za novoletno jelko 5000 din.

Obzor kluba.

# O telefonu, telefoniranju in telefonistkah

Tov. urednik!  
Marsikdaj beremo v Vašem listu kakšno kritiko bodisi na račun določenih oseb ali na račun določenih podjetij. Na nekaj pa se niste spomnili niti Vi, niti kak drug bralec Vašega lista.

Gre za telefon. tov. urednik!  
Ali niste še nikoli vrtili ključko pri aparatu toliko časa, da ste obupali nad vso prednostjo sodobne tehnike, ter da ste končno vzeli ključek in ste šli peš tja, kamor ste namenjavali telefonirati. Toda pustimo to, tu so takojmenovane objektivne težave.

Pa pridimo k drugemu primeru, na katerega nalezite vsak dan v mesecu, vsako uro v dnevu in vsako minuto v uri. S' stvar je takale:

Vrtiš ključko pri telefonu, vrtiš in vrtiš in poslušas, tenko poslušas. Iz aparata — hič! Pa odožiš slušalko in jo zopet dvigneš in vrtiš, vrtiš. Zopet nič. Pa še enkrat in še enkrat.

Potem sišiš tam nekje iz daljave nek tihl, otžni ahalos.

Takrat se odhaneš, storej vendar in odgovoriš: »tukaj ta in tak. Tam od daleč da še vedno tisti tihl, otžni in iztrpani ahalos. Ti zopet: »tukaj ta in tak in tam daleč zopet isti ahalos.«

Kar naenkrat, da kar odoščiš, zaslišiš čisto blizu hrščeč ženski glas — ahalos. Ti ves srečen si misliš, aha, te že imam in takoj ponoviš dvakrat zaporedoma: »tukaj ta in tak, tukaj ta in tak. Hrščeč ženski glas pa ponovi trikrat svoj ahalos in v aparatu je zopet tišina.

Prav v hipu, ko nameravaš od za-

čeka zavrteti svojo lajno, zaslišiš tri različne glasove, vsakega v svojem duru, toda vsi neizprosno enako: »halo, halo, halo. Ti pa, ko lepo vzgojen državljan ponoviš svoj rečen: »tukaj ta in tak, tukaj ta in tak. Vsi ti trije glasovi naenkrat vihinejo in pojavi se zopet tisti prvi, tihl, otžni in iztrpani (bog ve od kje in koliko časa ta revez ključ brez uspešno, kot utopljene zna pomoče), ahalos. Naravno, si ponoviš, kar veš, da se po vseh mednarodnih predpisih mora ob taki priliki povedati, Ti se predstaviš, kot se mora predstaviti vsak vzgojen državljan: »tukaj ta in tak. Naenkrat zaslišiš poleg tistega tihlega, otožnega in iztrpanega ahalosa, čisto blizu oni zmani hrščeči ženski glas s svojim ahalos.

Aha, sedaj te pa res imam, si misliš in takoj poveš to, kar že ves čas praviš »tukaj ta in tak. Takoj za tem se oglašijo tisti trije različni glasovi, vsak v svojem duru, toda vsi neizprosno enako.

Nekje iz desne strani sišiš nekaj povsem novega: »pronto, pronto... Torej nov član v zboru.

Ti si onemel, držiš slušalko v rokah in poslušas ta mešani zbor. Nehote se spomniš na Vodopivčeve »Zabec.«

Brez moči si. Ni rešitve. Padel si v labirint objektivnih težav. Razmisliš o tem, kaj bi naredil, da bi telefonistke v centrali preprečile, da ko dvignejo slušalko, izgovorijo to, kar izgovorijo njihove kolegeice po vsem svetu: »tukaj centrala, da bi telefonistka na OLO rekla, ko dviga slušalko »tukaj OLO«, da bi telefonistka na IOLO rekla, ko dviga slu-

škaiko: »tukaj IOLO« itd. itd. Koliko truda bi s tem odpadlo. Takoj bi vedel, kdo se ti je oglašil in vedel bi ali si našel iskani forum.

Toda to bi bilo predrago, to bi bilo najbolj enostavno. Toda zakaj naj bi bilo enostavno, če se stvari lahko komplicirajo.

Ko odožiš slušalko, vidiš da se je med tem časom kazale na uri pomaknil za pol ure naprej. Ti pa si vedno tam, kjer si bil pred pol ure.

Tovariš urednik in cenjeni prijatelji našega lista, prosim pokažite ta moj prispevek telefonistkam na pošti in centrali, pokažite ga vsaki poklicni telefonistki in pokažite ga vsakomur, ki telefonira. Vsak kdor telefonira, naj, čim dobi v telefonu kontakt, pove svoji ime ali ime svoje ustanove, in vidiel boš, da bo odpravilo triletnete tistih subjektivnih težav in vsi bomo svojo službo lepše in uspešneje vršili.

Eden izmed tolikih.

## OBČNI ZBOR zgodovinskega društva Istrskega okrožja

V nedeljo je bil v dvorani mostnega ljudskega odbora v Kopru občni zbor Zgodovinskega društva Istrskega okrožja. Poleg domačih članov so bili na občnem zboru navzoči tudi delegati zgodovinarjev iz Slovenije, tov. dr. Brač Franc, član Sveta za znanost in kulturo Ljudske republike Slovenije in profesor Hain Jože, član zgodovinskega društva, iz Trsta, prof. Zorko Jelencič za odsek za kulturo in prosveto in dr. Škeri za Slovensko narodno in študijsko knjižnico, iz Bujškega pa profesor Pero Obrenovič.

Poročilo o delovanju Zgodovinskega društva v preteklem letu je poročal predsednik tov. Vilhar Šteško. Zgodovinsko društvo obstaja komaj dobro leto in je razdeljeno po narodnosti na tri sekcije; ima 40 članov. Slovenska sekcija je proučevala zgodovinsko problematiko Istre in Trsta. O tem je priredila šest predavanj in 25 referatov. Zgodovinarji te sekcije so organizirali učiteljsko za zbiranje narodnega blaga. Člani slovenske sekcije so letos objavili okoli 60 člankov in razprav. Podobno delo sta vršili tudi italijanska in hrvaška sekcija.

Člani so na tem občnem zboru sklenili, da bodo v prihajajočem letu poskušali, da bodo bolje zaščiteni zgodovinski in drugi spomeniki, in da bodo posvetili več dela arheološkemu raziskovanju v Istrskem okrožju. — Zbirali bodo snov in narodnosvobodilne borbe, se zavzeli za zaščito spomenikov iz tiste dobe, da se opremijo z napismi važnejše točke iz časov borbe in izdelajo fotografije.

Bil je izvoljen nov pečnanski odbor, katerega sestavljajo: Vilhar Šteško, Borislav Giuseppe, Mondo Sergio, Obrenovič Pero in Cah Van Iskra.

## Kako pride fotografija v časnik

Na to vprašanje vam ne bo težko odgovoriti. Povabimo vas v veliko delavnico na kateri piše: Klisarna. Za naš tednik izdelujeta klisaje (kaj je klisje vam bomo takoj povedali) klisarna v Ljubljani in klisarna v Trstu. Danes bomo obiskali klisarno v Ljubljani.

Na Nabrežju Sv. Petra ob Ljubljani je klisarna Slovenskega poročevalca v stari svetli stavbi. Ze takoj ob vstopu skozi steklena vrata se bomo začudili. Na barvanih polihah bomo videli visoke sklade malih in velikih cinkastih plošč, barve, stekla in najrazličnejše steklene. Sprejeli nas bo vedno nasmejani očka Ploh, oddelkovodja, v klisarni. Ravno te dni praznuje 30 letnico odkar je začel med cinkaste plošče. Z velikim veseljem nam bo očka Ploh razkazal svoje tovarno in nam razkril tajnost kako pride slika v časnik. Lepo po vrsti, tako kot gre delo v klisarni si bomo vse ogledali. Prvo se bomo povzpeli v fotografski oddelk. Tu je več fotografskih aparatov. Podobni so ostalim fotografskim aparatom, samo precej večji so. V enega pride slika, ki jo ta prenese — reproducira na male

steklene plošče, ki se na prvi pogled prav nič ne ločijo od navadnega stekla, toda mojster Ploh nam bo pokazal, da so to takojmenovane raster plošče. Če bomo pogledali ploščo proti svetlobi bomo videli samo motnjavo, če pa bomo pogledali skozi povečevalno steklo bomo videli, da pride ta motnost od nešteti malih kvadratov s katerimi je pokrita površina stekla in služi za boljši prenos na cinkasto ploščo. Na enem kvadratnem centimetru je kraj 400 do 450 malih kvadratov.

V nekaj minutah smo vse kar je bilo na sliki dobili na malo stekleno raster — ploščico, ki so jo pred tem v temnem prostoru namazali z emulzijo. Ker pa je steklena plošča namazana z manj občutljivo emulzijo kot navaden film jo lahko razvijajo in fiksirajo tudi pri svetlobi. Ze sedaj smo spoznali razliko med navadno fotografijo in fotografijo za časnik. Fotografija prenaša slike s filma na papir, cinkograf pa s papirja na stekleno ploščo, s te pa na cink.

Med tem ko dokončno čistijo — izdelujejo sliko na stekleni plošči tudi cink namazuje s posebno emulzijo, ga segrevajo in vrtiljo, da se emulzija enakomerno porazdeli po vsej plošči. Skozi stekleno ploščo na kateri je sedaj negativ naše slike spustimo močno svetlobo do 280 voltov, na podloženo cinkovo ploščo, ki dobiva po delovanju azotne kisline male zareze — črtice, ki izoblikujejo podobo slike. Potem roma cinkasta plošča iz močne v slabšo raztopino azotne kisline. Na cinko dobimo točno vse tisto kar smo malo prej se imeli na fotografiji in pozneje na stekleni plošči.

Toda delo še ni končano. Cinkovo ploščo še enkrat segrejejo in šele sedaj roma v retužo. Tu odstranijo s cinkaste fotografije vse smeti, umilijo prehode med posameznimi črtami in kontrolirajo velikost slike.

Po retuži silko še enkrat segrevajo, dele, ki ne smejo biti jasni premažejo s posebno črno barvo na katero ne deluje azotna kislina. Ta cinkasta plošča se sedaj že imenuje klisje, ki ga pa morajo še jedkati. To se pravi, da še bolj izostro črtice na klisjeju. In klisje je gotov.

Pri našem tedniku imamo samo položni tisk, zato je dovolj, da klisje približno na les in pozneje v tiskarskem stroju je klisje stalno namazan z barvo in se tako odlikuje na papir. Pri drugih časopisih pa morajo klisje prvo odčitati še na dvoletno lepko matrico in na to vili po matrici svetveno ploščo in šele tako priroma naša slika v tiskarski stroj, kjer se odlikuje na papir — časnik.

## Nova moderna livarna v Zagrebu

Od treh največjih livarn v Jugoslaviji bo nova livarna tovarne »Prvomajskac, ki jo gradijo v Zlatnjaku pri Zagrebu, imela največjo zmogljivost. Po svojem obsegu nova livarna ne bo tako velika, kakor so ostale velike livarne v Jugoslaviji, toda vsi svoji delni mehanizaciji bo prekašala vse druge. Predvidevajo, da bo nova livarna do konca letošnjega leta že pod streho ter da bodo lepojs postavljene tudi že ope kopalne peči tako, da bo lahko del nove livarne začel s proizvodnjo že v začetku prihodnjega leta. Njova valjarna bo sestavljena iz dveh delov, prav za prav bo do to dve livarni. Ena bo za posamične odlive, ta se ne bo dosti razlikovala od drugih delov ročno obdelavanih. Drugi del livarne pa bo za serijsko proizvodnjo. To pa bo livarna z visoko mehanizacijo in bo med najmodernjšimi livarnami te vrste na svetu.

Livarna za serijsko proizvodnjo pa še ne bo začela obratovati prihodnje leto, to pa zaradi tega, ker je za njo bi-mredviden nakup večine strojev in naprav v inozemstvu. Toda ta nakup je sedaj zaradi spremenjenega položaja v svetu otežen. Zato so jugoslovanski strokovnjaki že lani začeli študirati, kako bi lahko večino za-pletenih strojev in modernih naprav za rpro valjarno izdelali same, v Jugoslaviji. Takšen študij in delo pa za-htevata daj časa.

Nova valjarna bo zadovoljila vse potrebe »Prvomajskac, poleg tega pa bo proizvajala še več kot dovolj železa za tovarno električnega materiala »Rade Končar, tovarno »Jedinstvo« in za vse druge tovarne in podjetja v Zagrebu in njegovi bližini. Iz računov, ki so jih napravili strokovnjaki, je razvidno, da bodo lahko z osredotočenjem dela našemu kraju, pri isti količini liih proizvodov, letno prihranili nad 20 milijonov dinarjev.

## OBVESTILO ČLANOM UCITELJSKEGA PEVSKEGA ZBORA KOPRSKEGA OKRAJA

Obveščamo vse pevke in pevce UPZ, da v soboto 29. decembra t.l. odpade običajna redna pevška vaja zaradi pripravn in prireditev no-rovoletne jelke po solah. Prihodnja redna pevška vaja bo v soboto 5. januarja 1952, na kateri bomo pričeli vaditi skladbe za Prešernovo proslavo.

## IZ ŽIVLJENJA NAŠIH STRAŽARJEV

Zunaj je bilo zelo mračno. Na zapadu je bilo komaj videti kobilj, črn, ogromen in nepremakljiv. Zrak je bil skoraj umirjen. Globoka tišina je napovedovala vihar. Pripravljala se je burja.

Stražarji, ki niso bili v službi, so se še spravljali k počitku. Kp je napotil dve patroli, se je komandir Bukvič vrnil v sobo, kjer so spali stražarji, pogledal je, če se morda kdo ni odkril, prekontroliral red in zatem odšel v svojo sobo. Bil je nekoliko vznemirjen. V patroli so bili mladi stražarji, čeprav odočni, toda ne dovolj izkušeni. Zemlja je taka, da če močno dežuje, nastane poplava.

V sobi, pod lučjo nagnjen pri mizi je stal dežurni. Te dni je bil na velesjemu v Zagrebu. Dežurni ni moral odvrtni pogleda od slik. »Nove turbine — delo naših ljudi.« On ne ve dosti o turbinih, ne pozna detaljev, toda razume, vidi, da je to moč, da je to naše delo. Ve tudi to, da bodo ti motorji dajali električno moč, pogonsko silo in luč. Misli so ga vezale na rojstvo vase. Čeprav je bil še otrok, se dobro spominja, kako je njegovega strica pred vojno zadela huda nesreča. V hlevu je padla petrolejka in to tista primitivna brez stekla, ki jih sami kmetje delajo. Izbruhnil je požar in vse je zgorelo. Elektrifikacija! — tudi njegova vas bo nekada doživela ta dan, ko bo v vasi zasvetila električna luč, primitivne svetilke ne bodo več povzročile požarov. Bil je že toliko prevzet od teh misli, da ni niti slišal privrkat komandirjeve besede.

»Pojdimo ven.« je ponovil komandir.

Začele so padati drobne in redke deževne kapljice. Toliko se je stem-pilo, da se na nekaj metrov ni ničesar videlo. Celo komandirja se je

ngubalo, oči so se upirale v temo.

»Kaj misliš, se bodo odrgali oblaki z neba? Patrole so na terenu. Službe ne smemo prekiniti, mora biti.«

»Vendar ne bo tako nevarno.« Besedo dežurnega je prekinilo močno grmenje. In tedaj je nastal blisk. Zililo se je z oblakov. V daljavi se je začelo močno grmenje, kakor da se zemlja tresi. Z golih strani in pobočji Kožuha je nevzdržljivo dišal vonj razcvetelih sadovnjakov. Velike stene so se valjale v podnožje. Izdirale se s korenjem redke nasade. Po Jarkih, ki si jih je utirala deževnica, je tekla ogromna količina vode. Struga potoka je bila prepolna, da bi po njej teklo toliko vode. Potok se je naglo izlil in poplavljal veliko površino polj, ki so se pretvorila v široko reko.

Ko se je začelo bliskati, je bila patrola okoli dva kilometra od karavle. Na slabo vreme ni bila pozorna. Stražarji so si časno sneli šotorska krila, ker so jim udarci dežja nagajali v prsluškojevanju. Spomnili so se komandirjevega nasveta: »V siabem vremenu je najnevarnejše za bandite.«

Poplava se je širila tako naglo, da niso vedeli kaj početi. Bili so na majhni višini, ki je bila za tren očesa skoraj potok in ki se je vse bolj ozila.

V tem položaju so zgubili veze z drugimi patrolami, s sosednimi karavlimi in s komando. Komandir je ukazal alarm. Tedaj je prišel še en starešina. Misleč, da se bo kaj pripetilo je stekel na najnevarnejši sektor. Bil je moker do kože od dežja in poplave. Hodil je v vodi, na nekaterih mestih celo do pasu.

»Na obeh straneh karavle so bile patrolne veze z njimi pa ni nobene. Potrebno je, da se hitro odpravijo.« je sporočil komandir karavle. Druge pomoči ni bilo, razen predreti do njih

in jih spraviti v karavle. Brez obotavljanja so starešine odšli. To je bilo vprašanje življenja stražarjev in tistih, ki so jih branili.

Korakajoč po mrzli vodi preko kolen so morali včasih tudi teči. V daljavi na sto metrov so bili že utrujeni, toda vseeno so kaj hitro napredovali. Kljub nekaterim klincem se patrola ni oglašila. Svoje vremena je glosil njihov glasove. Prišli so do obale in, držeč se za roke, so odločno stopili v vrtince. Komandirja je oklenila korenina izrivo plavajočega drevesa in komaj da se je vzdržal. V mraku niso mogli videti pred seboj in vsek trenutek je pretlila nevarnost, da se nanje udere z višine kakna stena in jih zmrvi. Toda na tako nevaren niso niti pomislili. Prešli so tudi ta najnevarnejši del in skoraj jih je ustavil glas: »Stoj!« Komandir je zasepetal: »Zivi!« Nevarnosti so prebrdili in prišli pravočasno.

Patrola je uvidela položaj, v katerem je bila, vendar so bili stražarji preprečeni, da jim bodo komandir in tovariši pomagali. Stojčje v vodi so še dalje vršili svojo službo.

Povratek po isti poti je bil nevaren. Komandir ni hotel izpostaviti nevarnosti življenja stražarjev. Pot do sosedne karavle je bila vsa pod vodo, toda je bila sigurneja, zato se je patrola umaknila v sosedno karavlo.

Starešine so ponovno rešili isto pot, ker je bilo potrebno rešiti patrolo tudi na oni strani.

Bilo je skoraj polnoč, ko se je komandir vrnil v karavlo. Ni se veliko izmenjal, ko so ga počakali stražarji s toplo vodo, mu pomagali, da bi se čimprej osušil.

Toda zastoj, poklicala ga je nagla smrt.

I. E.

## Golob - vojak, vohun, fotograf in pismonoša

V začetku druge svetovne vojne so v Angliji, Franciji in Nemčiji mobilizirali vse golobe. Mobilizacija golobov pa je posebnost vrste, saj med vojno ne sme noben golob-pismonoša zapustiti golobnjaka. Na to so še posebno strogo pazili, kajti drugače ne bi mogli zasliediti golobov vohunov, ki so jih spuščali tudi agenti na sovražno ozemlje. Kakor igrajo pri ljudeh v špionazi službi glavno vlogo lepe žene, ki znajo izkoristiti moške slasnosti, tako tudi med golobi opravljajo vohunsko službo izključno samo samice. Od časa do časa izpusti sovražnik golobe v upanju, da bo ta privabila s seboj goloba, ki ima pri sebi važno sporočilo. Ta nakana pa se je večkrat poročila in tako je prešel sovražnik do nasprotikovih skrivnosti.

Nekateri golobi so obdarovani z izredno veliko občutljivostjo, s katero lahko vedno najdejo polje valov, ki jih izžareva zemlja tam, kjer je njihov golobnjak. Čim udarjajo pri golobu ta naravni dam, mu s potrepeljivim vezbanjem še utrdijo smisel za orientacijo. Golob je zelo hvaležen učenec in druge še neverjetne uspehe. Med drugo svetovno vojno se je celo zgodilo, da je preletel golob majkot in v treh dneh kljub nevihtam od Maroka do Pariza, pot dolgo 200 kilometrov. Izvežbani golobi pa so leteli tudi do 80 kilometrov brez prestopanja, s hitrostjo 70 kilometrov na uro. Pri krajsih razdaljah pa so dosegli tudi hitrost 110 kilometrov na uro. Na poseben način pa so golobom tako izvežbali čut, da so lahko našli svoje golobnjake, četudi so te premostili drugam, v druge kraje, odjaljene tudi po več kilometrov od starega mesta.

## Žene filmski režiserji

Največkrat slišimo le o moških režiserjih, ki so v velikih filmskih družbah Francije, Nemčije, Hollywooda in drugod dosegli sijajne uspehe, malo ali nič pa smo slišali o ženah, ki bi bile režiserji. Prva žena, ki se je začela ukvarjati z režijo, je bila Francozinja Germaine Dillac. Tedaj, ko nemega filma ni izprodilno zvočni, so filmski, ki jih je snemala Germaine — »Naspane svačastno«, »Smrt sonca«, »Naspaneja gospa Bode« — postali vidni na tridesetih svetovnih kinematografijih. Ida Lupino, ki smo jo gledali v »Morskem volku«, je prva žena — filmski režiser v Hollywoodu. Izhaja iz znane angleške igralne družine. Studije je končala na kraljevski akademiji gledališke umetnosti v Londonu. Leta 1936 je igrala v več angleških in ameriških filmih. Po vojni se je začela ukvarjati s filmsko režijo in sedaj režira že četrtil film — »Vse žene so človeške«, kjer bo imela glavno vlogo Clodet Colbert.

Tudi v jugoslovanski kinematografiji, ki se je začela razvijati šele po evobednosti, se je že pojavila žena — režiser, Vera Kulevovič, ki je režirala dokumentarni film o gledališju.

